

RIGOBERTA MENCHÚ, Nobel de la Pau de 1992, defensa el seu llibre

La Nobel de la Pau, Rigoberta Menchú, està ocupant aquest últims dies molt d'espai en els mitjans de comunicació a causa de la denúncia que se li ha fet d'haver falsejat la història de la seva vida, en el seu llibre "Yo, Rigoberta Menchú".

Des dels EUA, s'ha posat en marxa una companya d'intoxicació massiva. La cosa va començar quan un antropòleg nord-americà la va acusar d'haver exagerat o inventat diversos passatges sobre la seva vida, cosa que va obligar la premi Nobel a comparèixer públicament per negar qualsevol falsificació de la realitat. Segons Rigoberta Menchú, el llibre és un testimoni, no una autobiografia, sobre els assassinats i atrocitats comeses a Guatemala per l'exèrcit i els escamots de la mort contra la població civil sospitosa de col·laborar amb la guerrilla.

Entre les víctimes d'aquesta persecució s'hi compten el pare, la mare i dos dels germans de Rigoberta. Curiosament, però, aquesta lluitadora guatemalencana és actualitat no pel que denuncia, des d'un país que acaba de sortir de les matances més cruels del segle XX a les Amèriques: Rigoberta no és la denunciant, sinó la denunciada. De manera molt sospitosa s'està

Rigoberta Menchú

aixecant una cortina de fum davant aquests 40 anys de tragèdia a Guatemala, màgicament reduïts a una provocació guerrillera i a problemes de família, aqueixes "coses d'indis".

*La Fundació "Rigoberta Menchú Tum" ha fet arribar a **PISSARRA** un comunicat, que reproduïm a continuació, on s'afirma la ferma voluntat de reclamar el dret a disposar de seva pròpia memòria històrica, i, a la vegada es nega qualsevol voluntat de falsificar els fets.*

Rigoberta Menchú Tum: Una veritat que desafia el futur

Durant les darreres setmanes, publicacions aparegudes en mitjans de comunicació de diferents països ha pretès qüestionar el testimoni de Rigoberta Menchú Tum, a partir de la publicació del treball d'un investigador nord-americà que intenta desmentir la història recent de Guatemala –que avui reconeixen el món i les que varen ser parts en el seu conflicte intern- com si es tractés de la invenció ideològica d'una esquerra a la qual s'acusa, a la vegada, de manipular la persona i fabricar el mite que encarna avui la Premi Nobel de la Pau.

Quan les commemoracions del V Centenari semblaven haver deixat enrere la prepotència i els complexos de superioritat dels que fins ara han escrit la història des de la conquesta, avui veim com alguns festegen, sense amagar el seu entusiasme, l'aparició d'aquests nous cronistes pretenen tornar posar en el seu lloc –en el de sempre aquells que varen gosar d'afegir a la Història Oficial la part que li faltava: la visió dels conquistats. I ho fan a l'aixopluc del presumpte rigor científic que els confereix el fet de parlar en nom de l'Acadèmia nord-americana.

Tot i això, deu anys d'intents per armar una versió feta de pinzellades d'entrevistes de dubtosa seriositat, ja no són suficients per modificar aquesta nova Història ni, molt menys, per retardar el mite que veia l'indígena com a menor d'edat, ignorant i incapaç de prendre decisions per ell tot sol. No es pot continuar apel·lant aquesta visió paternalista segons la qual sempre foren altres els que decidiren la seva

sort, siguin aquests els peninsulars que arribaren a “fer-se les amèriques”, fa 500 anys, o aquells que no poden consentir que els aixecaments legítims d'ahir i d'avui siguin expressions genuïnes de les ànsies de llibertat i redempció dels pobles als quals se'ls va negar el dret a ser ells mateixos.

La companya d'opinió que aquest treball ha desfermat es destapa en un moment en què la moda de la mentida neces-

la interpretació del que varen veure i del que ploraren els seus ulls, el que sentiren les seves orelles i el que a ells els contaren. Cap testimoni pot ser vist com un reportatge periodístic, ni com la descripció neutral d'una realitat aliena. El de Rigoberta Menchú té la parcialitat i el coratge d'una víctima que, a més del que va haver de sofrir en la pròpia carn, es va veure obligada a assumir com a història personal les atrocitats que va viure el seu poble. Els seus

Alcázar de San Juan. 1994

sita validar el dret a mentir impunement, tot invertint els valors d'honestedat que fins ara havien hagut de demostrar les personalitats públiques. Tampoc sembla casual la coincidència amb la recepta del càstig –fins a l'aniquilació, si fa falta- a aquells que s'entesten a defensar el seu dret a ser diferents.

El testimoni de Rigoberta Menchú té el valor de ser el relat no d'un testimoni sinó la vivència d'una protagonista i

morts, morts són i això no ho neguen ni l'investigador, ni les seves fonts, ni els signants de la pau que va posar fi a la tragèdia guatemalenca. No importa si els cremaren vius o ja morts, amb benzina o amb fòsfor blanc, i ningú no té dret ni autoritat per a regatejar el dolor que el seu cor ha sentit i sent encara.

Cap de les suposades inexactituds, exageracions o omissions que es pretén demostrar en el mencionat text no resten

cap mèrit ni debiliten la veritat del testimoni de Rigoberta Menchú. Ans el contrari, el 1983, ell mateix va contribuir no tan sols a denunciar els crims aberrants que es cometien en aquesta part del món, sinó a salvar la vida de molts dels protagonistes i les de les seves famílies, ja es tracti del resta de la seva pròpia, la de les monges que la varen protegir, la dels indígenes i camperols que varen compartir la seva sort amb ella, o la dels combatents que varen entendre el camí de la guerrilla com a l'única sortida a la situació d'oprobri que va enfrontar el seu poble per més de quatre dècades.

Rigoberta Menchú va optar, a diferència del que avui pretenen els seus detractors, pel camí d'involucrar la consciència internacional –fins aleshores aliena a aquella realitat– en el drama del seu poble, el camí d'unir la seva veu a la d'aquells que reclamaven una solució justa, democràtica i pacífica al conflicte de Guatemala i el reconeixement de la realitat neocolonial a la qual encara avui segueixen sotmesos la majoria dels pobles indígenes a Amèrica i a la resta del món, mirant de tombar el mur d'impunitat i silenci amb el qual els poderosos amagaren la realitat.

Aquell camí va dur a Rigoberta Menchú al Premi Nobel de la Pau, i aquest va contribuir, de manera efectiva, a obrir el camí per a la pau a Guatemala i el reconeixement de la situació i les demandes indígenes expressat a la declaració de l'Any i el Decenni Internacional per a les Poblacions Indígenes. Aquest camí és una mostra clara de la personalitat, altura moral i lideratge de la senyora Menchú i desmenteix clarament la imatge que aquesta publicació infamant i la campanya

d'aquells que se n'han fet ressò pretenen ara difondre.

A hores d'ara, i ja lluny de les al·lucinants festes i commemoracions de 1992, podem evidenciar l'afebliment dels compromisos que es varen assumir aleshores i el de la voluntat política de molts dels actors per a dur-los endavant. L'agenda que la lluita dels pobles indígenes va llegar al decenni s'han anat buidant dels seus continguts promisoris i la seva tramitació està amenaçada per la indiferència dels governs i els organismes internacionals, a la qual s'hi ha de sumar la desmobilització creixent d'algunes organitzacions indígenes.

És motiu de preocupació constatar que en molts de cercles de poder en el món augmenta la valoració dels indígenes com un obstacle per a l'estabilitat de l'ordre imperant i en perill potencial per l'acumulació de descompte i frustracions. Sembla que amb el final de la guerra freda, alguns necessiten trobar nous enemics per perllongar la confrontació.

En aquest escenari, els atacs als quals avui ens referim amplien el seu significat i cerquen posar en qüestió no solament aquest o aquell altre testimoni, sinó la veritat de la història colonial que tots els Estats del món varen reconèixer en nomenar Rigoberta Menchú com a Ambaixadora de Bona Voluntat de l'Any Internacional per a les Poblacions Indígenes, i soterrar en l'oblit els compromisos adquirits.

En aquest final de mil·leni, constatarem la preocupant ampliació de les condicions de pobresa, intolerància i marginació que afecten les majories en les nostres nacions, fent incomprensible que els aven-

ços de la ciència i la tecnologia i els avenços de la modernitat no es tradueixin en solucions a aquesta problemàtica. Contràriament, aquesta realitat en la qual l'individualisme i l'immediatisme augmenten la injustícia deixa obert el camí per el suggeriment i l'aprofundiment dels conflictes que amenacen la pau.

En començar aquest any, amb el que acaba un segle marcat per les guerres i la confrontació fratricida, desitjam emfasitzar la demanda d'un nou ordre en la civilització, fundat en el reconeixement de la pluralitat i el respecte a la diferència, en la tolerància i el diàleg, en el desenvolupament que dur a l'equitat i en la veritat que dur a la justícia; valors que resumeixen "l'ètica de pau" de la qual ha estat testimoni, amb la seva vida, Rigoberta Menchú.

Aquest pronunciament és una crida a la consciència pública, a les organitzacions socials, als governs i els organismes del sistema internacional a reanimar la reflexió crítica, reafirmar compromisos i renovar la decisió i voluntat d'encarar els dubtes que té la humanitat amb la història que fins fa pocs anys es va negar reconèixer. □

Mèxic, gener de 1999

FUNDACIÓ RIGOBERTA
MENCHÚ TUM